

ZELENA AKCIJA

FRIENDS OF THE EARTH CROATIA

BUKA I ZDRAVLJE

ŠTO NAM DONOSI PRISTUPANJE EUROPSKOJ UNIJI?

Ovaj letak objavljen je u sklopu projekta
"Utjecaj hrvatskog pridruživanja EU na zdravlje i okoliš"
koji financira Europska unija kroz program IPA INFO 2009

Buka je jedan od najraširenijih okolišnih problema u Europi, s ozbiljnim posljedicama po javno zdravlje. Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije (WHO) buka izaziva poremećaje spavanja te povećava rizik od povećanog krvnog tlaka i kardiovaskularnih bolesti. Pored toga, buka uzrokuje uznemirenost, stres i negativno utječe na učenje kod djece. Zagađenje bukom narušava kvalitetu života i zdravlje te može imati fatalne posljedice. Kada je riječ o utjecaju okoliša na zdravlje, buka je po svojim štetnim posljedicama odmah iza zagađenja zraka. Glavni izvor buke u gradskom okruženju je promet.

ZAKONODAVSTVO EU O ZAŠTITI OD BUKE:

Zakonodavstvo Europske unije o zaštiti od buke možemo podijeliti na ono koje regulira razine buke koja dolazi iz određenih izvora (automobili, željeznička vozila, itd.) i ono koje se tiče razine buke u okolišu, tj. izloženosti stanovništva buci.

ZAKONODAVSTVO EU KOJE SE ODNOSI NA IZVORE BUKE

- Bukom motornih vozila bavi se Direktiva 70/157, s posljednjim izmjenama iz 1992. godine (Direktiva 92/97/EEC). Europska komisija je 2011. godine predstavila prijedlog daljnjih izmjena.
- Standardima buke vezanim uz gume na motornim vozilima bave se Regulatora 661/2009 i 1222/2009
- Bukom željezničkih vozila bave se direktive 96/48/EC (za vlakove velike brzine) i 2001/16/EC (za konvencionalne vlakove)

Unatoč činjenici da zakonodavstvo o buci na razini EU postoji još od 1970. godine, izloženost stanovništva buci se od tada nije smanjila. Kako se promet motornih vozila povećavao, stanovništvo je postajalo sve izloženije buci.

Zakonski standardi vezani uz buku nisu bili postavljeni tako da potiču proizvođače automobila na smanjenje razine buke, nego su samo odražavali prevladavajuću tehnologiju tog vremena. Osim toga, metode koje se koriste za testiranje razine buke neadekvatno predstavljaju realne uvijete vožnje. U prosincu 2011. godine Europska komisija je predložila izmjene koje bi trebale utvrditi nešto niže dozvoljene razine buke za vozila te uvesti metodu mjerenja koja bolje odražava stvarne uvije-

te vožnje. Izmjene utvrđuju i nove standarde buke za automobile, kombi-vozila, kamione i autobuse.

Standardi vezani uz buku koja nastaje uslijed kontakta automobilskih guma i ceste revidirani su posljednji put 2009. godine, no nisu posve zadovoljavajući. Utvrđen je sustav označavanja guma koji bi potrošačima i javnim vlastima trebao omogućiti izbor između tih i glasnijih guma. Označavanje guma prema razini buke koju proizvode trebalo bi početi od 2012.

Zakonodavstvo o buci željezničkih vozila stupilo je na snagu tek početkom prošlog desetljeća, a i tada samo za vlakove koji prolaze kroz dvije ili više država članica. Utvrđene su neke granične vrijednosti za buku određenih vrsta željezničkih vozila, no one nisu naročito ambiciozne i postojeća vozila ih mogu lako zadovoljiti. Naročito je problematična postojeća flota željezničkih vozila. Naime, željeznička vozila u pravilu imaju dug životni vijek (u prosjeku oko 40 godina) tako da je većina postojeće željezničke flote prilično stara i može biti vrlo bučna. Situacija bi se mogla značajno poboljšati nadogradnjom postojećih vozila, što bi trebalo poticati na odgovarajući način.

ZAKONODAVSTVO EU KOJE SE ODNOSI NA BUKU U OKOLIŠU

Europski parlament je 2002. godine usvojio Direktivu 2002/49/EC koja se tiče procjene i upravljanja buke u okolišu (*Environmental Noise Directive* - skraćeno END). Za razliku od prije spomenutih direktiva, ova ne propisuje razine bučnosti pojedinih vozila, nego stavlja fokus na buku kako se javlja u okolišu. Ova direktiva stavlja poseban fokus na buku kojoj je izloženo stanovništvo, naročito u urbaniziranim područjima i to na mjestima koja bi trebala biti tiha (dakle, ne odnosi se na buku kojoj smo izloženi na javnom mjestu, u prijevoznim sredstvima, itd... što je pokriveno drugim propisima). Ova direktiva se ne odnosi niti na buku koja nastaje u kućanstvu ili buku koju stvaraju susjedi.

Principi na kojima počiva Direktiva slični su onima na kojima počiva i drugo okolišno zakonodavstvo Europske unije. Direktiva zahtijeva:

— **nadzor buke**, u svrhu čega bi ovlaštene institucije u zemljama članicama trebale izraditi **strateške karte buke** za važne ceste, željezničke pruge i gradove i to koristeći usklađene indikatore: Lden (mjera koja objedinjuje razinu buke za dan, večer i noć) i Lnight (razina noćne buke). Ove karte trebale bi služiti kako bi se procijenio broj ljudi pogođenih prekomjernim razinama buke.

— **informiranje i savjetovanje s javnošću** o izloženosti buci, njezinim posljedicama i mjerama koje bi trebale utjecati na buku, u skladu s principima Arhuške konvencije

— **rješavanje lokalnih problema s bukom** i to kroz izradu akcijskih planova za smanjenje buke (tamo gdje je to potrebno), odnosno održavanja razine buke na postojećoj razini (tamo gdje je razina buke prihvatljiva).

Što se tiče nadzora, tj. izrade karata buke, Direktiva je propisala da se u prvoj fazi izrađuju karte buke u najvećim gradovima, tj. na prometnicama s najvećom gustoćom prometa. Tako su do sredine 2007. godine države članice trebale izraditi karte buke za gradove veće od 250.000 stanovnika, za prometnice kojima prometuje više od 6 milijuna vozila godišnje, željezničke pruge kojima prolazi više od 60.000 vlakova godišnje i zračne luke na koje godišnje sleti i s njih uzleti više od 50.000 zrakoplova. U drugoj fazi, tj. do sredine 2012. godine, karte buke bi trebale biti izrađene za sve gradove veće od 100.000 stanovnika, ceste kojima prometuje više od 3 milijuna vozila godišnje itd.

Nakon utvrđivanja postojećeg stanja stvari, čemu služe karte buke, trebalo bi pristupiti rješavanju problema, u svrhu čega bi trebalo izraditi akcijske planove. Rok za izradu akcijskih planova za prvu fazu provedbe Direktive je sredina 2008. godine, a za drugu fazu sredina 2013. godine.

Vrlo je važno napomenuti da Direktiva određuje da sve informacije vezane uz strateške karte buke moraju biti dostupne javnosti. Također, propisuje se obveza konzultacija s javnosti prilikom izrade akcijskih planova. Direktiva propisuje da sve informacije vezane uz karte buke moraju biti "jasne razumljive i dostupne" (članak 9., stavak 2.).

Nažalost, osim što propisuje rokove za izradu karata buke i izradu akcijskih planova za smanjenje buke, Direktiva ne propisuje rokove u kojima bi spomenuti akcijski planovi trebali biti provedeni, kao ni granične vrijednosti za izloženost buci te je to ostavljeno procjeni država članica. Upravo je ova činjenica, prema našem mišljenju, najslabija točka Direktive o buci u okolišu (dok je najjača strana, svakako, inzistiranje na uključivanju javnosti).

USKLAĐENOST HRVATSKOG ZAKONODAVSTVA O BUCI SA ZAKONODAVSTVOM EU TE STANJE NJEGOVE PROVEDBE

Direktiva o buci u okolišu je prema našem mišljenju korektno prenesena u hrvatski Zakon o zaštiti od buke. Problematična je, međutim, činjenica da je prilikom pisanja novog zakona o zaštiti od buke (povod čemu je bilo usklađivanje s pravnom stečevinom EU) hrvatska vlada odlučila sniziti određene standarde zaštite od buke. Naime, prema starom Zakonu o zaštiti od buke (koji je bio na snazi do 2009. godine) karte buke su trebali izraditi svi gradovi. Novim Zakonom o zaštiti od buke (koji je donesen 2009. godine) određeno je da karte buke moraju izraditi samo gradovi s više od 100.000 stanovnika. Važno je napomenuti da iako Direktiva o buci u okolišu propisuje da karte buke moraju biti izrađene (u prvoj fazi) za gradove veće od 250.000 stanovnika, ona ni u kom slučaju ne brani državama članicama da izrade karte i za manje gradove što je bilo propisano u starom Zakonu o zaštiti od buke. U Hrvatskoj, za razliku od nekih većih država članica, samo 4 grada imaju više od 100.000 stanovnika, a čak 65% građana Hrvatske živi u područjima za koje ne postoji obveza izrade karte buke.

Drugi problem je što se i ovako oslabljeni zakon u pojedinim segmentima ne primjenjuje. Rok za izradu karata buke je, naime, bio početak 2011. godine, a većina gradova koji su na to bili obvezni još uvijek nije izradila karte buke. Među hrvatskim gradovima većim od 100.000 stanovnika stratešku kartu buke imaju Rijeka i Split, dok je Osijek i Zagreb nemaju.

Također, ono što će vjerojatno predstavljati problem u provođenju mjera zaštite od buke je i činjenica da Ministarstvo zaduženo za zaštitu okoliša i prostorno planiranje, ima male ili gotovo nikakve ovlasti u zaštiti od buke, već je to uglavnom u nadležnosti Ministarstva zdravstva. Ovo je važno jer je za dobro funkcioniranje sustava zaštite od buke, naročito važno koordinirano djelovanje sa sektorom prostornog planiranja.

U određenoj mjeri je problematična i činjenica da je gotovo isključiva odgovornost za provedbu mjera zaštite od buke prepuštena jedinicama lokalne samouprave. Direktiva o buci u okolišu prepušta državama članicama da odrede subjekte odgovorne za izradu karata buke i provedbu mjera zaštite, a domaći zakonodavci su odlučili tu odgovornost dati jedinicama lokalne samouprave. Nažalost, dosadašnje iskustvo pokazuje da lokalnoj samoupravi počesto nedostaje kapaciteta ili volje za

provedbu mjera zaštite okoliša. U slučaju buke, ovo se pokazalo već na prvom koraku, prilikom izrade karata buke. Za očekivati je da će prilikom izrade akcijskih planova i provedbe mjera ti problemi biti samo još izraženiji.

Jedan specifični problem vezan uz zagađenje bukom u Hrvatskoj tiče se ponekad preglasne buke koja dolazi iz vjerskih objekata, što je potaknulo nastanak nekoliko lokalnih građanskih inicijativa koje su ukazale na ovaj problem. Naime, u Zakonu o zaštiti od buke stoji da se njegove odredbe ne odnose na "...zvučno oglašavanje zvonima ili elektroakustičkim uređajima na/iz vjerskih objekata...". Iako u slučaju buke iz vjerskih objekata u sukob dolaze dva ljudska prava te je teško odrediti granicu, po našem mišljenju nije dobro da je ovo područje u potpunosti neregulirano, što pokazuju i problemi koji su se već pojavili u pojedinim lokalnim sredinama.

KOME SE GRAĐANI MOGU OBRATITI AKO IMAJU PROBLEMA S BUKOM ILI SU ZAJNTERESIRANI ZA INFORMACIJE O RAZINAMA BUKE, ODNOSNO MJERAMA ZAŠTITE OD BUKE U SVOJOJ LOKALNOJ ZAJEDNICI:

Jedan od problema s kojim se građani posebice često javljaju Zelenoj akciji jesu individualni problemi ugrožavanja bukom. Ta buka dolazi iz lokalnih poduzeća ili obrta, od susjeda, ili pak prometnica. Iako zakonodavstvo navedeno u ovom letku nije relevantno za sve od gore spomenutih slučajeva, za svaki od njih postoje relevantni propisi i relevantne službe koje bi trebale obavljati nadzor. U sklopu ovog kratkog letka teško je, međutim, pobrojiti sve moguće slučajeve i reći kojoj bi se instituciji trebalo obratiti. Građani se, međutim, uvijek mogu obratiti Mreži zelenih telefona (u sklopu koje djeluje i Zeleni telefon Zelene akcije). Svakog radnog dana od 9:00 do 15:00 građani mogu nazvati broj 062 123 456 (po cijeni lokalnog poziva) gdje će dobiti pomoć i upute o tome kome se i kako mogu obratiti vezano uz svoje probleme s bukom.

OVAJ LETAK NASTAO JE KAO DIO PROJEKTA "UTJECAJ HRVATSKOG PRIDRUŽIVANJA EU NA ZDRAVLJE I OKOLIŠ"

Projekt kojeg Zelena akcija provodi uz potporu Europske unije bavi se utjecajem primjene zakonodavstva EU na one čimbenike okoliša koji imaju izravan utjecaj na zdravlje. Projekt to čini kroz organizaciju predavanja i okruglih stolova, objavljivanje letaka i direktno informiranje građana (telefonski, e-mailom, i uživo u Info-centru u Frankopanskoj 1). Glavne teme kojima ćemo se baviti u sklopu ovog projekta jesu pesticidi, kemikalije, genetski modificirani organizmi, kvaliteta zraka, kvaliteta vode i buka.

Odgovore na sva dodatna pitanja možete potražiti na telefonu 01 4813 096; e-mail adresi za@zelena-akcija.hr, ili osobno u Info-centru Zelene akcije (Frankopanska 1, u dvorištu) radnim danom od 10:00 do 17:00

Partner Zelene akcije u ovom projektu je *Health and Environment Alliance*, a pridruženi partneri su *PIN for Health* i *Zbor novinara za okoliš HND-a*

ZELENA AKCIJA

FRIENDS OF THE EARTH CROATIA

Projekt provodi:

Zelena akcija / FoE Croatia

Frankopanska 1, 10000 Zagreb

Tel/fax: + (385) 1 4813 096

za@zelena-akcija.hr

Radno vrijeme Info centra ZA:

pon - pet od 10:00 do 17:00 sati

<http://www.facebook.com/Zelenaakcija>

Za više informacija o Europskoj uniji:

Informacijski centar Europske unije

Trg žrtava fašizma 6, Zagreb

Tel. 01/4500 110

info@euic.hr

Radno vrijeme:

pon - pet od 10:00 do 17:30 sati

<http://www.facebook.com/euinfocentar>

Ova publikacija izrađena je uz pomoć Europske unije.

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Zelene akcije / FoE Croatia i ne predstavlja nužno stajalište Europske unije